

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

โครงการหมู่บ้านสหกรณ์อำเภอสันกำแพงจังหวัดเชียงใหม่ เป็นโครงการตามพระราชดำริ มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ยากจน ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองให้มีที่ดินทำกินในรูปแบบของหมู่บ้านสหกรณ์ โดยกรรมสิทธิ์ในที่ดินยังเป็นของหมู่บ้านสหกรณ์ โครงการนี้ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปลายปี พ.ศ.2518 โดยนำเกษตรกรที่ต้องการที่ดินมาทำการอบรม และแบ่งที่ดินให้เป็นที่ดินเพื่อการพักอาศัยและที่ดินเพื่อการเกษตร ต่อมาในเดือนมิถุนายน พ.ศ.2524 โครงการฯ ได้ทำการจดทะเบียนเป็นสหกรณ์การเกษตรหมู่บ้านสหกรณ์สันกำแพง จำกัด โดยมีสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทเป็นผู้รับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ ของสหกรณ์ ภายใต้ความดูแลขององคมนตรี ฯพลฯ ดร.ประกอบ หุตะสิงห์ เป็นประธานกรรมการโครงการฯ ปัจจุบันภายใต้ความดูแลของ ฯพลฯ พลอากาศตรีกำธน สินธวานนท์ องคมนตรี ประธานกรรมการโครงการฯ คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2518 ลงมติเห็นชอบตามบันทึกโครงการฯ และให้แต่งตั้งคณะกรรมการโครงการ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ กับให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ดินให้ความร่วมมือและร่วมพิจารณาดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านสหกรณ์ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ต่อไปโดยคณะกรรมการโครงการหมู่บ้านสหกรณ์ มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. พิจารณาแผนปฏิบัติการและกำหนดเวลาทำงาน
2. ประสานงานและความรับผิดชอบของหน่วยงานต่าง ๆ
3. ควบคุมและติดตามงาน
4. ควบคุมและบริหารเงินทุนหมุนเวียน ซึ่งได้รับจากรัฐบาล และเงินทุนที่ประชาชนทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อดำเนินโครงการฯ
5. พิจารณาแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ
6. ให้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อปฏิบัติงานบางด้านได้

และคณะกรรมการประกอบไปด้วย

1. องคมนตรี	เป็นประธานกรรมการ
2. ปลัดกระทรวงมหาดไทย	เป็นรองประธานกรรมการ
3. ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	เป็นรองประธานกรรมการ
4. อธิบดีกรมการปกครอง	เป็นกรรมการ
5. อธิบดีกรมชลประทาน	เป็นกรรมการ
6. ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ	เป็นกรรมการ
7. อธิบดีกรมป่าไม้	เป็นกรรมการ
8. อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์	เป็นกรรมการ
9. อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร	เป็นกรรมการ
10. อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน	เป็นกรรมการ
11. อธิการบดีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	เป็นกรรมการ
12. ผู้อำนวยการสำนักผังเมือง	เป็นกรรมการ
13. ผู้ว่าราชการจังหวัดในเขตโครงการ	เป็นกรรมการ
14. กรรมการผู้จัดการธนาคารเพื่อการ- เกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
15. กรรมการผู้จัดการใหญ่ธนาคารกรุงไทย จำกัด หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
16. ผู้อำนวยการองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร	เป็นกรรมการ
17. เลขาธิการสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อ เกษตรกรรวมหรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
18. เลขาธิการสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท	เป็นกรรมการและเลขานุการ
19. นายช่างใหญ่ สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท	เป็นกรรมการและผู้ช่วย เลขานุการ
20. ผู้อำนวยการกองจัดการป่าไม้ กรมป่าไม้	เป็นกรรมการและผู้ช่วย เลขานุการ

21. หัวหน้ากองธุรกิจเศรษฐกิจ

เป็นกรรมการและผู้ช่วย

สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท

เลขานุการ

คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้แต่งตั้งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นกรรมการที่ปรึกษาของคณะกรรมการโครงการหมู่บ้านสหกรณ์อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ในการประชุม วันที่ 18 มิถุนายน 2520

การดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ที่ผ่านมามุ่งเน้นไปที่การเพิ่มพูนความรู้เบื้องต้นด้านอาชีพการเกษตร ธุรกิจ และการรวมกลุ่มในรูปสหกรณ์ โดยเริ่มจากการจัดฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้เบื้องต้นด้านธุรกิจและเศรษฐกิจ โดยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (คณะเกษตรศาสตร์) เป็นผู้ดำเนินการในปี พ.ศ. 2519 เป็นเวลา 90 วัน ภายหลังจากการจัดตั้ง สหกรณ์การเกษตรหมู่บ้านสหกรณ์สันกำแพงจำกัดแล้ว สหกรณ์ก็ได้ดำเนินกิจกรรมเสริมอาชีพและรายได้แก่เกษตรกรที่เป็นสมาชิกในรูปของธุรกิจการเลี้ยงไก่ไข่ (ได้รับการสนับสนุนวิชาการจากบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อุตสาหกรรม จำกัด) ธุรกิจรวบรวมน้ำมันดิบจากโคนมที่เกษตรกรเลี้ยง การขายผลผลิตการเกษตร ต่อมาธุรกิจเพิ่มขึ้นอีกจำนวนมาก อาทิเช่น การระเบิดและย่อยหิน ธุรกิจน้ำพุร้อน ธุรกิจสถานีบริการน้ำมัน เป็นต้น

จากการดำเนินงานโครงการฯ ที่ผ่านมาประมาณ 20 ปี ประกอบกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป คณะกรรมการโครงการฯ ได้ตั้งคณะทำงานด้านวิชาการเพื่อฟื้นฟูธุรกิจการเกษตรและอุตสาหกรรมของโครงการฯ ขึ้นในปี พ.ศ. 2534 ประกอบด้วยอาจารย์จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และอาจารย์จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อศึกษาวิจัยปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาและความต้องการของสมาชิกโครงการฯ ให้การสนับสนุนด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท รวมทั้งระดมความช่วยเหลือและทรัพยากรจากธุรกิจเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสมาชิกโครงการฯ

ต่อมาผลของการประชุม ของคณะกรรมการโครงการหมู่บ้านสหกรณ์อำเภอสันกำแพง ครั้งที่ 2/2538 เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2538 โดยมี ฯพณฯ พลอากาศตรีกำธน สินธวานนท์ องคมนตรี ประธานกรรมการโครงการฯ มีมติให้มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ดำเนินการศึกษาด้านสังคมและจิตวิทยาเกี่ยวกับราษฎรในพื้นที่โครงการฯ เพื่อทราบเกี่ยวกับอาชีพที่เหมาะสมและอาชีพที่

สมาชิกในโครงการฯ ต้องการพร้อมทั้งหาแนวทางสนับสนุนอาชีพแก่สมาชิกโครงการโดยลักษณะทั่วไปของสมาชิกสหกรณ์ที่ศึกษา ประกอบด้วยหมู่ที่ 1 33 คน (ชาย 11 คน หญิง 22 คน) หมู่ที่ 2 32 คน (ชาย 19 คน หญิง 13 คน) หมู่ที่ 3 28 คน (ชาย 12 คน หญิง 16 คน) หมู่ที่ 4 30 คน (ชาย 15 คน หญิง 15 คน) หมู่ที่ 5 24 คน (ชาย 9 คน หญิง 15 คน) และหมู่ที่ 6 24 คน (ชาย 7 คน หญิง 17 คน) รวม 171 คน (ชาย 73 คน หญิง 98 คน)

สมาชิกส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง 20 – 49 ปี คิดเป็นร้อยละ 61.4 และแต่ละครัวเรือนจะมีสมาชิกอยู่ประมาณ 3 – 4 คน คิดเป็นร้อยละ 61.4 สมาชิกที่มีรายได้พอใช้ทุกเดือน (มีเงินเหลือเก็บ) และพอมีพอใช้ (มีและใช้หมด) มีจำนวนไม่แตกต่างกันมากนัก (ร้อยละ 44.44 และ 47.37 ตามลำดับ) ที่เหลือจะเป็นสมาชิกที่มีรายได้ไม่พอใช้ (ร้อยละ 8.19) อาชีพหลักที่สำคัญ (เรียงตามลำดับมากไปหาน้อย) ได้แก่ รับจ้างการเกษตร เลี้ยงสัตว์ ค่าขายและตัดเย็บเสื้อผ้า สมาชิกส่วนใหญ่จะมีขนาดพื้นที่อยู่อาศัยประมาณ 2 งาน โดยจะปลูกผักสวนครัวและไม่ผลยืนต้นในบริเวณที่อยู่อาศัยเป็นสำคัญ ส่วนขนาดที่ดินการเกษตรนั้นจะมีตั้งแต่ 1 ไร่ จนถึงมากกว่า 10 ไร่ โดยจะมีสมาชิกสหกรณ์รุ่นลูกที่ไม่มีที่ดินทำกินประมาณร้อยละ 20.47 พื้นที่ปลูกในพื้นที่การเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ผักสวนครัว ไม่ผลยืนต้น และหญ้า โดยมีสมาชิกสหกรณ์บางคนให้ผู้อื่นเช่าที่ดินการเกษตรหรือขายที่ดิน รวมทั้งปล่อยให้ที่ดินว่างไว้ เพราะทำการเกษตรไม่ได้ผล ดินไม่ดี และขาดน้ำในการเกษตร

ปัญหาในการประกอบอาชีพและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกสหกรณ์ที่ศึกษากับสหกรณ์การเกษตรหมู่บ้านสหกรณ์สันกำแพง

ปัญหาการประกอบอาชีพในทัศนะของสมาชิกสหกรณ์ที่ศึกษา ได้แก่ เงินทุน วิธีการผลิต ราคาของผลผลิต การตลาดและการขนส่ง ในทัศนะของกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ปัญหาที่สำคัญประกอบด้วย เงินทุน การตลาด ขาดน้ำในการเกษตร ความรู้ด้านวิชาการ และราคาผลผลิต และในทัศนะของเจ้าหน้าที่ ปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ เงินทุน พื้นที่การเกษตรดินไม่ดี ขาดน้ำในการเกษตร ขาดความรู้ในเรื่องสหกรณ์และกิจกรรมต่าง ๆ ของสหกรณ์

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า ปัญหาการประกอบอาชีพนั้นมี 3 ประการที่สำคัญ คือ ปัญหาเงินทุน ปัญหาการผลิต (เนื่องจากสภาพดินไม่เหมาะสมและมีน้ำน้อย รวมทั้งราคาลดผลผลิตต่ำ) และปัญหาการตลาด

ปัญหาของโครงการฯ ปัจจุบันที่ประสบอยู่คือสมาชิกโครงการฯ แอบลักลอบขายที่ดินที่ตนเองครอบครองให้กับผู้อื่น โดยเฉพาะนายทุนที่มาจากต่างถิ่น ถึงแม้ที่ดินในโครงการฯ ไม่มีเอกสารสิทธิครอบครองถูกต้องตามกฎหมายก็ตาม สาเหตุประการหนึ่งอาจจะมาจากสมาชิกโครงการฯ มีปัญหาคุณภาพชีวิต

ดังนั้นการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของ สมาชิกโครงการหมู่บ้านสหกรณ์อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ จึงเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานตามโครงการฯ เพื่อให้สอดคล้องกับคุณภาพชีวิตได้อย่างแท้จริง

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจในชีวิตของสมาชิกในโครงการหมู่บ้านสหกรณ์อำเภอสันกำแพง
2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจในชีวิต ชีวิตสมรส หรือครอบครัว ที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมและความพึงพอใจในสุขภาพของสมาชิกสหกรณ์ในโครงการหมู่บ้านสหกรณ์อำเภอสันกำแพง
3. เพื่อศึกษาถึงวิธีการในการยกระดับชีวิตของประชากรในหมู่บ้านสหกรณ์สันกำแพงให้กับผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เป็นแนวทางในการปรับปรุงโครงการหมู่บ้าน สหกรณ์สันกำแพงต่อไป

1.3 สมมุติฐานการศึกษา

1. สมาชิกสหกรณ์มีระดับคุณภาพชีวิตที่ต่ำกว่ามาตรฐานทำให้ไม่พอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตนเอง
2. คุณภาพชีวิตของสมาชิกสหกรณ์ยังต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานของการกินดีอยู่ดีตามข้อกำหนดความจำเป็นพื้นฐาน